

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/205/2016
Identifikačné číslo spisu:	1414210001
Dátum vydania rozhodnutia:	22.11.2017
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:1414210001.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletú J. H., narodenú B. XXXX, bytom u pestúanky, zastúpenú Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava ako opatrovníkom, matky X. K., bývajúcej vo I., pestúanky F. Z., bývajúcej v G., zastúpenej Mgr. Michalom Šalingom, advokátom v Bratislave, Konventná 9 a navrhovateľky F. H., bývajúcej v G., zastúpenej Mgr. Petrom Arendackým, advokátom v Bratislave, Železničiarska 13, o zverenie maloletej do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľky, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 13P/141/2014, o dovolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. júna 2016 sp. zn. 11CoP/99/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Bratislave (ďalej tiež len „odvolací súd“) zhora označeným rozsudkom potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava IV (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) z 25. novembra 2014 č. k. 13P/141/2014-64, ktorým prvoinštančný súd zamietol návrh navrhovateľky (sestry zomrelého otca maloletej N. H.) na zverenie maloletej do jej náhradnej osobnej starostlivosti. Odvolací súd odôvodnil svoje rozhodnutie vecnou správnosťou preskúmaného rozsudku súdu prvej inštancie, pričom odvolacie námietky navrhovateľky, týkajúce sa najmä bránenia maloletej v kontakte s príbuznými a tiež neúčasti účastníkov (navrhovateľky a pestúanky, resp. ich právnych zástupcov) na výsluchu maloletej vyhodnotil ako nedôvodné, keď nevzhliadol dôvod na zmenu výchovného prostredia najmä s poukazom na vôľu prezentovanú maloletou pred súdom, pričom nezistil navrhovateľkou tvrdené zamedzovanie styku maloletej s jej príbuznými (zo strany pestúanky).

2. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podala včas dovolanie navrhovateľka (ďalej tiež len „dovolatelka“). Navrhla zrušenie rozsudku odvolacieho súdu s vrátením mu veci na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila porušením jej práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ Civilného sporového

poriadku č. 160/2015 Z. z. v znení zákona č. 87/2017 Z. z., ďalej len „C. s. p.“), ku ktorému prišlo tým, že prvoinštančný súd znemožnil účasť právneho zástupcu dovolateľky na výsluchu maloletej a odvolací súd túto vadu nenapravil, pričom súdy považovali tento dôkaz za rozhodujúci. Na výsluchu nemohla byť prítomná dovolateľka, pestúnka ani ich právni zástupcovia, pričom takto nie je možné overiť, či bolo zaprotokolované všetko, čo maloletá povedala. Súd vo svojom rozhodnutí zároveň neuviedol jediný dôvod, ktorý by takýto postup odôvodňoval, pričom vylúčenie zástupcov z výsluchu nepripúšťal § 100 ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O. s. p.“). Súd nesprávne interpretoval aj závery PhDr. Hrustiča (znalca) a v spojení s výsluchom dieťaťa, ktorý bol rozhodujúci, potom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

3. Dovolaťka okrem toho namietala, že v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolať súd“) nebola doposiaľ vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.) otázka priority zachovania a rozvíjania pokrvných príbuzenských vzťahov v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej tiež len „ESLP“), s ktorou je v súlade, aby súrodenci vyrastali spolu v jednej domácnosti (za situácie, keď brat maloletej Niny Erik je zverený dovolateľke - pozn. najvyššieho súdu).

4. Pestúnka i opatrovník maloletej navrhli dovolanie zamietnuť, považujúc rozhodnutie odvolacieho súdu za správne a v súlade s najlepším záujmom maloletého dieťaťa.

5. Matka dovolací návrh nepodala.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p. a § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku č. 161/2015 Z. z., ďalej len „C. m. p.“) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania, v neprospech ktorej bolo rozhodnutie odvolacieho súdu vydané (§ 424 C. s. p. a § 2 C. m. p.), riadne zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie nie je prípustné a je potrebné ho odmietnuť.

7. Podľa § 2 ods. 1 C. m. p. na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

8. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane (tu rozumej aj účastníkovi konania podľa C. m. p. - pozn. najvyššieho súdu), aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Podľa § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

10. Podľa § 431 ods. 1 C. s. p. možno dovolanie prípustné podľa § 420 odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Podľa odseku 2 rovnakého ustanovenia sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

11. Podľa § 432 ods. 1 C. s. p. možno dovolanie prípustné podľa § 421 odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa odseku 2 tohto ustanovenia sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

12. V prípade konania, ktoré možno začať aj bez návrhu (ktorým konaním je aj konanie o zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti) dovolací súd nie je v zmysle § 74 C. m. p. viazaný rozsahom dovolania. Aj napriek tomu je však v zmysle § 440 C. s. p. (uplatneného prostredníctvom § 2 C. m. p.) viazaný dovolacími dôvodmi. Dovolať dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (§ 428 C. s. p.).

13. V danom prípade dovolateľka prípustnosť svojho dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f/ C. s. p. a (zároveň) aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.

14. Veľký senát najvyššieho súdu, ktorého právny názor je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 veta prvá C. s. p.) vo svojom uznesení z 19. apríla 2017 sp. zn. 1 VCdo 2/2017 dospel k záveru formulovanému (o. i.) nasledovne: „Kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 CSP je neprípustná. Ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa oboch uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP.“.

15. Najvyšší súd v súlade so závermi pod 14. zhora posudzoval prípustnosť dovolania navrhovateľky iba z hľadiska výskytu ňou tvrdenej procesnej vady.

16. Základným (a spoločným) znakom rozhodnutí odvolacích súdov, proti ktorým je dovolanie prípustné podľa § 420 C. s. p., je to, že ide buď o rozhodnutie vo veci samej alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. V prejednávanvej veci bola dovolaciemu súdu predložená vec s dovolaním proti rozsudku, teda rozhodnutiu vo veci samej.

17. K právu na spravodlivý súdny proces, ktorého upretie bolo dovolateľkou namietané, je na úvod potrebné uviesť, že je jedným zo základných ľudských práv a do obsahu tohto práva patrí viacero samostatných subjektívnych práv a princípov. Podstatou tohto práva je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre účastníka (v spore stranu sporu) nevyplyva jeho právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ním predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jeho vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97 či II. ÚS 251/03).

18. Najvyšší súd sa vzhľadom na špecifický argument dovolateľky, týkajúci sa nespravodlivosti procesu, zaoberal osobitne dôvodnosťou námietky neúčasti ostatných účastníkov konania (okrem maloletej a jej opatrovníka) na výsluchu maloletej počas pojednávania.

19. Podľa § 43 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v znení neskorších zmien a doplnení) má maloleté dieťa právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti.

20. V čase posudzovania vykonaného dokazovania odvolacím súdom bola platnou úprava procesného práva, tvoriaca súčasť § 100 ods. 3 O. s. p. (od 1. júla 2016 takmer totožne premietnutého do ustanovenia § 38 C. m. p.), podľa ktorého ak je účastníkom konania maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa.

21. Výsluch maloletého dieťaťa v čase uskutočnenia výsluchu na pojednávaní súdom prvej inštancie dňa 25. novembra 2014 (pojednávaní bezprostredne predchádzajúcom vyhlásení rozsudku zamietajúceho návrh navrhovateľky - pozn. najvyššieho súdu) bol vykonaný v súlade s právnymi predpismi. K

výsluchu maloletého dieťaťa sa najvyšší súd vyjadroval už aj vo svojich skorších rozhodnutiach (tu por. napr. uznesenie z 9. augusta 2017 sp. zn. 5 Cdo 47/2017), v ktorých zdôrazňuje právo dieťaťa vyjadriť sa v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu. Niet pritom pochyb, že maloleté dieťa má právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach (konaniach), ktoré sa ho týkajú. Akékoľvek rozhodnutie, ktoré nezohľadnilo názory dieťaťa alebo im nevenovalo primeranú pozornosť zodpovedajúcu veku a úrovni rozumovej vyspelosti dieťaťa, upiera dieťaťu možnosť ovplyvniť určenie jeho najlepšieho záujmu (tu por. tiež uznesenie najvyššieho súdu z 22. júna 2016 sp. zn. 5 Cdo 492/ 2015). Najvyšší súd tu upozorňuje, že nie je možné, aby všeobecné súdy stanovisko maloletého dieťaťa bez ďalšieho prevzali a aby založili svoje rozhodnutia iba na jeho prianí a nie na starostlivom a komplexnom posudzovaní jeho záujmov (rozsudok ESLP vo veci C. c/a Fínsko z 9. mája 2006 č. 18249/02, body 57 - 59). Súčasne môže nastať aj situácia, kedy súd po starostlivom zvážení okolností konkrétneho prípadu dospeje k záveru, že osobné vypočutie dieťaťa nie je vhodné a nepôjde pritom o porušenie Dohovoru (rozsudok veľkého senátu ESLP vo veci Sahin c/a Nemecko z 8. júla 2003 č. 30943/96, § 74 - 77), tu ale o taký prípad nešlo.

22. Obdobne k požiadavke účasti maloletého dieťaťa s rozumovou vyspelosťou pristupoval najvyšší súd už aj v uznesení z 25. júna 2008 sp. zn. 4 Cdo 136/2008, ktoré bolo zverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. R 34/2014. Toto rozhodnutie objasnilo pôvod ustanovenia § 100 ods. 3 O. s. p., doplneného do O. s. p. zákonom č. 353/2003 Z. z. s účinnosťou od 1. septembra 2003 (v tejto súv. por. čl. I bod 42 a čl. III novelizujúceho zákona), vyvolané súdno-aplikačnou praxou, ktorá vyžadovala, aby v záujme riadneho zistenia skutkového stavu, predovšetkým v konaniach týkajúcich sa starostlivosti o maloleté deti, bolo vypočuté i maloleté dieťa. Išlo tak o zavedenie základného procesného rámca na tento úkon, ktorý je v súlade s článkami 3 a 12 Dohovoru o právach dieťaťa (príloha oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 104/1991 Zb.). Z doplneného ustanovenia je možné vyvodiť, že ak má súd zákonnú možnosť pri zisťovaní názoru maloletého dieťaťa jeho výsluchom v konaní vylúčiť rodičov, prípadne iné osoby zodpovedné za výchovu maloletého dieťaťa z takéhoto úkonu, vzťahuje sa možnosť vylúčenia z tohto úkonu aj na zástupcov rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa bez ohľadu na to, že v ustanovení § 100 ods. 3 O. s. p. tieto osoby uvedené nie sú. Splnomocnený zástupca rodiča maloletého dieťaťa v súdnom konaní nemá postavenie účastníka konania, ale len osoby zúčastnenej na konaní a (i za použitia logického právneho argumentu „a maiore ad minus“ - čiže od väčšieho k menšiemu) mu nemožno v konaní priznať viac práv, ako samotnému účastníkovi. Preto nie je odňatím možnosti účastníka konať pred súdom, ak súd zisťuje názor maloletého dieťaťa jeho výsluchom bez prítomnosti rodičov aj bez prítomnosti ich zástupcov. Preto na túto námietku nebolo možné prihliadnuť, a teda prípustnosť dovolania založeného na tvrdení o výskyte vady podľa § 420 písm. f/ C. s. p. prostredníctvom nej vyvodiť nešlo.

23. So zreteľom k uvedenému dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie navrhovateľky smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému podľa § 420 C. s. p. nie je prípustné. Preto, súc viazaný dôvodmi dovolania, takéto podanie odmietol podľa § 447 písm. c/ C. s. p. bez toho, aby mal možnosť skúmať vecnú správnosť napádaného rozsudku odvolacieho súdu.

24. O trovách dovolacieho konania potom rozhodnuté bolo podľa pravidla uvedeného v ustanovení § 52 C. m. p., keď tu nešlo o prípad žiadnej z výnimiek podľa §§ 53 - 55 rovnakého zákona.

25. Toto uznesenie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.